

یاداشته ریسیایه ک بو بهرپز ستافان دو میستوره نوئنه ری تایبه تی نه ته وه یه کگرتووہ کان له سوریا

نووسینی که فین به گیخانی و نه حمه د حه لیمه
پیشه کی

ئه م راپورته ئاموژگاریئامیزه له ۱۷ ی ته موزدا له لایه ن سکریتی ری نوئنه رایه تی تایبه تی نه ته وه یه کگرتووہ کان له کوماری عه ره بی سوریا نووسراوه و گه یه ندراره، که لیره به دواوه به سوریا ناوی ده هیئین. بهرپز ستافان دو میستوره له لایه ن نه ته وه یه کگرتووہ کانه وه وه ک که سایه تیبه کی نیوه ندگیریش له گرژیه کانی سوریا دا دیاریکراوه.

گرژیه کانی سوریا وه ک خراپترین کاره ساتی مرویی سه رده م له لایه ن کومه لگه ی نیوده وه له تی هه ژمار ده کریت (United Nations, 2016). نوئنه رایه تیبه تایبه ته که ده یه ویت لایه نی جیاواز له ناو سوریا و له دهروه وه ی سوریا له سه ر ئاستی نیوده وه له تی له یه کتر نزیک بکاته وه، تا دانوستانیکی گتشیگر بیته کایه وه بو گه یشتن به رینککه وتنیکی ئاشته وایی که دوا جار مه به ست لی گه یشتنه به ئاگر به ستیکی به رده وام (Rivenbark, 2013). په یمانی راگر تی جه ننگ گرنگه بو به ده سه ته یانی ئامانجه کانی ئاشته وایی نوئنه رایه تی تایبه تی نه ته وه یه کگرتووہ کان، ئامانجی یه که م پاراستنی ژبانی هاو لاتیان و رینگریکردنه له قوولتریوونه وه ی ویرانییه کان. ئه مه ش ته نها کاتیک دیته دی که هه موو لایه نه به شداره کان، نیوخوی و نیوده وه له تی، هیرشه به رده وامه کانیان وه ک له په یماننامه که دا ها تووه بوه ستین. به لام ده بیت ئه م په یماننامه یه له لایه ن لایه نیکی خاوه ن بناغه یه کی به هیژ دابین بکریت، بو ئه وه ی شه رعیه تی چاودیری کردنی هه بیت و ئاگر به ست بیئیته دی.

له به ره وه ی هه وه کانی رابردوو سه رکه وتوو نه بوون، سکریتی ری نوئنه رایه تی تایبه تی نه ته وه یه کگرتووہ کان پیشنیازی رینگه یه کی دروست و گتشیگر ده کات له میانی گفتوگوی نیوان لایه نه به شداره کانی جه ننگ. ئه مه ش به ئامانجی ئه وه ی که ئاشتیبه کی درپزخایه ن بیته دی له رینگه ی په ماننامه ی وه ستاندنی جه ننگ، که دوا جار ده بیت له لایه ن لیژنه یه کی باوه پیکراوه وه چاودیری بکریت. لیژنه ی چاودیری سوریا له نوئنه رانی لایه نه نیوخویبه جیا جیاکان، ئه کادیمیسته کان، بیریار و خه لکی ئاسای سوریا پیکهاتوو بو ئه وه ی متمانه و شه رعیه تی زیاتر به ده ست به یئیت چونکه لیژنه که نوئنه رایه تی پیداویستیبه بنچینه یه کانی خه لکه لوکالییه که ده کات.

لێره دا گرنه ئاماژه به وه بکهین که لێژنه ی چاودێری سوریا و کۆمیسۆنی ئاشته وای نه ته وه یه کگرتوووه کان له نزیکه وه هاوکاری یه کتر ده کهن. کۆمیسۆنی ئاشته وای نه ته وه یه کگرتوووه کان چه ند ئه رکینکی گرنه جیبه جی ده کات: ١) کۆکردنه وه ی هه موو لایه نه په یوه ندیاره کان، ٢) سه رچاوه کانی مارشال (رێکخستنی سیمینار، بابه تی راوێژکاری و راهینان)، ٣) دابینکردنی ستراتیژی پێویست بۆ به رده وامبوونی رێککه وتی ئاشته وای. کۆمیسۆنی ئاشته وای نه ته وه یه کگرتوووه کان له بری کۆمه لگای نیوده وه له تی ده توانیت دنیایی بدات که لایه نه نیوخۆیه کان ریز له مافه کانی مروّف ده گرن و پارێزگاری له رێککه وتنامه ئاشته وایه که و ئاگر به ست ده کهن.

ده بوایه سه ره تا کۆمیسۆنی ئاشته وای نه ته وه یه کگرتوووه کان و لێژنه ی چاودێری سوریا ناوه ندی بریاردان بوونایه چونکه ده بووه هۆی دابینکردنی سه قامگیری و تارادیه کیش دنیایی پێ ده داین که لایه نه نیوخۆیه کان ریزی رێککه وتنامه ی ئاشتی ده گرن. به لام ده بیت ئه وه ش له به رچا و بگیریّت که له داها توویه کی دووردا هه ر ده بیت کۆمیسۆنی ئاشته وای نه ته وه یه کگرتوووه کان ئه رکه کانی بریاردان بۆ لێژنه ی چاودێری سوریا بگوازیته وه.

پێشیار ده کریّت ئه رکینکی ئاشتیخوازی نه وه ی پێنجه م جیبه جی بکریّت که ده بیته هۆی به ره مه یێنانی هێزینکی بنیاته ره وه ی به رگریکار، له نیویشیاندا لایه نه هه مه جو ره نیوخۆیه کانی سوریا. لێره هێزی بنیاته ره وه ی به رگریکاری سوریا چه ند ئه رکینکی گرنه جیبه جی ده کات: ١) پارێزگاریکردن له دانیشتوانی سوریا له دژی په لاماری هێزه تیکده ره کان (بۆ نمونه، تیرۆرستان، داعش و ئه ولایه نانه ی به رێککه وتنامه ی ئاشتی رازی نه بوون)، ٢) دروستکردنی هه ماهه نگی له نیوان لایه نه نیوخۆیه کان چونکه هه موویان بۆ یه ک ئامانجی هاوبه ش تیده کوّشن: بنیاته نه وه ی سوریا و هه ولدان بۆ به دیه یێنانی داها توویه ک که هه موو لایه نه کان به ئاشته وای به یه که وه بژین، ٣) هێزی بنیاته ره وه ی به رگریکاری سوریا ده سه لاتی به رپوه بردنی چه ند سیاسه تینکی هه یه، وه ک: چه ککردن، ئازادکردن و تیکه لبوونه وه (DDR)، چاکسازی سیسته می ئاسایش (SSR)، ده ستی بچوک و چه کی سوک (SALW) ٤) ده شیّت هێزی بنیاته ره وه ی به رگریکاری سوریا رێگری له روودانی کیشه ی ئاسایشی له نیوان لایه نه کاندای بکات، ئه وانیش پێویستیان به هاوکاریه کی ماددییه بۆ ئه وه ی چه ک دابنێن و تیکه لی کۆمه لگا ببنه وه.

ده کریّت هێزه هه ریمی و نیوده وه له تیه کان گوشاریان بخریته سه ر که راسته وخۆ هاوکاریه دارایی و سه ربازییه نه یێنیه کانیا بۆ گروپه خۆجییه کانی ناو سوریا بوه ستین، چونکه ئه مانه هۆکاری به رده وای لایه نه کان له شه رکردن، هه روه ها ده بنه هۆی لیکترازان و هه لوه شانی

زیاتری سوریا. لهبری ئهوه ده کریت بره بودجهیه کی شه فاف له لایهن لیژنه ی چاودیری سوریاوه بو دابینکردنی پیداووستیه سهره تاییه کانی خه نک دیاریبکریت، هاوکاری دارایی پرۆزه ی ئاوه دانکردنه وه و دروستکردنی هه لی کار. له گه ل ئه وه شدا ده کریت ئه م ئالنگاریانه بیته پیش؛ په یماننامه ی راگرتنی جهنگ زۆرتین گۆرانکاری تیدا بکریت بو ئه وه ی به رده وام بیت ئه ویش ئه گه ر هاوکاری پتویست له بهر ده ستدا هه بیت. ههروه ها دابینکردنی ئامانجی هاوبهش له نیوان دانیشتون و گروه جیاوازه کان بو ئه وه ی هاوکاری به کتر بکه ن.

بو به دیهتانی بناغه یه کی پته و و له بار بو زیاتر په ره پیدانی پرۆگرامه کانی بنیاتنانی ئاشته وایی و ئاشتیخوازی، به کیک له رینگه کان بریتیه له به هیژکردن و ریکخستنی گۆرینی بارودۆخی به رده وایی شه ر بو دیموکراسی (United Nations, 2016). له راستیدا ئه م پرۆسه ی به دیموکراسی کردنه وگفتوگوی سیاسی و بنیاتنانی ده ولت له بناغه وه ئه وه ده سه لمینیت که پیکهاته ی نه ژاد و دینه جیاوازه کانی سوریا ده کریت به ئاشته وایی پیکه وه له سوریا یه کی دیموکراتدا بژین (Andrew J. Tabler & Schenker, 2016).

له م باره یه وه م، بێگومان هاوکاری دارایی نه ته وه یه کگرتوه کان بو به دیهتانی ئاشته وایی داوا ده کریت، تا سه ره پرشتی و یارمه تی ئه م دۆخه ئالۆزه ی گۆرانکاریه له شه ره وه بو ئاشتی بکات. له بنه رته دا ده بیت ئه رکیکی نه وه ی پینجه می دووره گی نه ته وه یه کگرتوه کان دابمه زرینیت که ده بیته هوی گریدانی پولیس و هیزی سه ربازی نه ته وه یه کگرتوه کان به لایه نه هه ریمیه کانی گۆره پانه که، ئه ویش ده بیت به "هیزه کانی بنیاتنانه وه ی سوریا" ناوی به یزیت (Kenkel, 2013).

ئه م رینگه گشتگیره سه به رته به به شداریکردن و خاوه نداریه تی لۆکالی دنیاییمان پێ ده دات، وه ک رینگه یه ک بو گه یشتنیک شه رعی و ئاشته وایی به گۆرانکاری له شه ره وه بو دیموکراسی. دوا جار ئه م یه کگرتنی هیزه ئامانجیک هاوبهش له ناو هیزه دژبه ره کان دروست ده کات، ئه ویش به ره نگار بوونه وه ی تیروور و کاولکاری له نیو سنوری سوریا دا، ههروه ها رووبه روو بوونه وه ی داعش و تیکده ره کانی دیکه که ده یانه ویت ته گه ره بخه نه به رده م پرۆسه ی ئاشتی.

Bibliography

Almohamad, H., & Dittmann, A. (2016, May 17). Oil in Syria between Terrorism and Dictatorship. *Social Sciences*, 14.

Andrew J. Tabler, & Schenker, D. (2016). Policy Analysis: A Safe Zone in Southern Syria.

Retrieved June 2, 2016, from Washington Institute:

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/a-safe-zone-in-southern-syria>

Associated Press. (2015, March 10). U.S. Concerned by Iran's Growing Role in Fight Against ISIS. *Time*.

Bekdil, B. (2015). Dateline: Turkey's Double Game with ISIS. *Middle East Quarterly*, 22(3), 1-8.

Criddle, E. I., & Fox-Decent, E. (2012, February). Human Rights, Emergencies, and the Rule of Law. *Human Rights Quarterly*, 34(1), pp. 39-87.

Dalacoura, K. (2012). The 2011 uprisings in the Arab Middle East: Political change and geopolitical implications. *International Affairs*, 63-79. doi:10.1111/j.1468-2346.2012.01057.x

Elazar, D. J. (n.d.). Israel as a Jewish State. Retrieved June 4, 2016, from Jerusalem Center for Public Affairs:
<http://www.jcpa.org/dje/articles2/isrjewstate.htm>

Encyclopaedia Britannica. (2016). Syrian Civil War. Retrieved May 23, 2016, from Encyclopaedia Britannica:
<http://www.britannica.com/event/Syrian-Civil-War>

Gartenstein-Ross, D. (2016). ISIS is Losing its Greatest Weapon: Momentum. Retrieved June 3, 2016, from The Atlantic: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/01/the-decline-of-isis-syriairaq/384261/>

Guiton, B. (2014, November 7). 'ISIS Sees Turkey As Its Ally': Former Islamic State Member Reveals Turkish Army Cooperation. Retrieved June 2, 2016, from Newsweek: <http://europe.newsweek.com/isis-and-turkey-cooperate-destroy-kurds-former-isismember-reveals-turkish-282920?rm=eu>

Haaretz. (2011, April 19). Syria Lifts State of Emergency Law Amid Warning to End Protests. Retrieved from Haaretz: <http://www.haaretz.com/world-news/syria-lifts-state-of-emergency-law-amid-warning-to-end-protests-1.356771>

Hasan, A. (2014, May 22). A Fruit Vendor Whose Death Led to a Revolution. Retrieved May 23, 2016, from New York Times: <http://www.nytimes.com/2014/12/16/us/arabspring-a-fruit-vendor-who-started-a-revolution>.

Icduygu, A. (2015). Syrian Refugees In Turkey: The Long Road Ahead. Retrieved June 2, 2016, from Migration Policy: <http://www.migrationpolicy.org/research/syrianrefugees-turkey-long-road-ahead>

Investor's Business Daily. (2015, December). Is Turkey Secretly Aiding ISIS? Investor's Business Daily, A12.

JPost.com staff. (2015, February 2). Turkish Intel provided weapons to ISIS, terror suspect says. Retrieved June 2, 2016, from The Jerusalem Post: <http://www.jpost.com/Middle-East/Turkish-Intel-provided-weapons-to-ISIS-terrorsuspects-says-390571>

Jurist. (2016). Introduction to the Syrian Civil War. Retrieved June 2, 2016, from Jurist:

<http://www.jurist.org/feature/2013/07/an-introduction-to-the-syrian-civil-war.php>

Kanat, K., & Ustun, K. (2015). U.S.-Turkey Realignment on Syria. *Middle East Policy*, XXII(4), 88-97.

Kenkel, K. M. (2013). Five generations of peace operations: from the "thin blue line" to "painting a country blue". *Revista Brasileira de Política Internacional*, 122-143. Retrieved June 7, 2016, from http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0034-73292013000100007&script=sci_abstract

Kibaroglu, M., & Sazak, S. C. (2015). Business as Usual: The U.S.-Turkey Security Partnership. *Middle East Policy*, XXII(4), 98-112.

Mohammed, I. (2011). Turkey and Iran Rivalry on Syria. *Alternatives: Turkish Journal Of International Relations*, 87-99.

Pearlman, W. (2016). Narratives of Fear in Syria. *Perspectives on Politics*, 21-37.

Philips, C. (2012). Briefing Paper: Into the Quagmire: Turkey's frustrated Syria Policy. London: Chatham House. Retrieved 06 1, 2016, from https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Middle%20East/1212bp_phillips.pdf

Pillon, M. (2014). The Syrian Conflict: Conflict Analysis of a Multi-Layered Civil War. Retrieved may 23, 2016, from Academia: https://www.academia.edu/11304521/The_Syrian_Conflict._Conflict_Analysis_of_a_Multi-Layered_Civil_War?auto=download

Rayman, N. (2015). ISIS May Have Committed Genocide Against Iraq Minorities, Report Says. *Time.com*, N.PAG.

Rivenbark, Z. (2013). Introduction to the Syrian Civil War . Retrieved 06 1, 2016, from Jurist: <http://www.jurist.org/feature/2013/07/an-introduction-to-the-syrian-civilwar.php>

The Washington Institute. (2016). The Syrian Kurds: Whose Ally? Retrieved June 2, 2016, from The Washington Institute: <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2016-03-14/between-ankara-and-rojava>

Thorleifsson, C. M. (2013). A Fragile Cold Peace: the impact of the Syrian conflict on Israeli-Syrian relations. . Oslo: Norwegian Peacebuilding Resource Centre . Retrieved June 2, 2016, from peacebuilding: http://www.peacebuilding.no/var/ezflow_site/storage/original/application/ea883668809494555f78ac913f12a8ff.pdf

Tierney, D. (2015). The End of the Beginning in Syria. Retrieved June 2, 2016, from The Atlantic: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2016/03/syria-genevapeace-talks/476034/>

United Nations. (2016). Retrieved June 1, 2016, from United Nations: <http://www.un.org/depts/dhl/maplib/flag.htm>

United Nations. (2016). Intra-Syrian Talks. Retrieved June 2, 2016, from United Nations: http://www.unog.ch/unog/website/news_media.nsf/%28httpPages%29/4d6470dbeaf92917c1257e59004fac2d?OpenDocument&cntxt=59D78&cookielang=en#_Section1

United Nations. (2016). Next Round of Intra-Syrian Talks planned for 13 April - UN Envoy . Retrieved 06 1, 2016, from Unites Nations:

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=53635#.V07xuZGLTb0>

UNSC. (1967, November 22). Resolution 242. Retrieved June 4, 2016, from UNISPAL:

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>

UNSC Resolution 497. (1981, December 14). United Nations Security Council. S/RES/497,

(p. 6). Retrieved from UNSC:

<https://documentsddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/418/84/IMG/NR041884.pdf?OpenElement>

Walt, S. M. (2015). ISIS as Revolutionary State. *Foreign Affairs*, 94(6), 42-51.